

Twee bijzondere Griekse perfins

(D. Scheper; uit: Perfinpost nr. 59, november 2001)

Inleiding

In dit artikel meld ik de vondst van twee bijzondere Griekse perfins. De vondst is om meerdere redenen bijzonder. Zo worden beide perfins tot nu toe in geen enkele publicatie of catalogus van Griekse perfins genoemd. Bovendien gaat het hier om perfins die zijn aangebracht in gewone Griekse zegels, terwijl deze zegels buiten het in Europa gelegen Griekse grondgebied voor frankering zijn gebruikt!

Deze bijzondere situatie was een gevolg van de politieke omstandigheden in Griekenland tijdens de eerste wereldoorlog. Van die situatie geef ik nu eerst een korte samenvatting.

De situatie in Griekenland

In 1914, na het uitbreken van de eerste wereldoorlog, probeerden beide kampen (Duitsland en Oostenrijk tegenover de geallieerden Engeland, Frankrijk, Rusland en later ook USA en Italië) medestanders te vinden onder de Balkanstaten. Servië sloot zich spoedig aan bij de geallieerden. Later kozen Bulgarije en Turkije de kant van Oostenrijk en Duitsland.

De druk op Griekenland om partij te kiezen was groot vanwege de strategische ligging in het oostelijk Middellandse Zeegebied. Maar het land besloot neutraal te blijven. Dit besluit was min of meer het gevolg van de complexe politieke situatie waarin Griekenland zich bevond.

Griekenland was een koninkrijk. De koning, Constantijn I, had regelmatig conflicten met zijn eerste minister. Die eerste minister was Venizelos, een man met een sterke persoonlijkheid.

Constantijn I,
koning van
Griekenland.
1913-1917 en
1920-1922

E. Venizelos
Eerste minister.
(vier perioden)

Onder Venizelos' leiding had Griekenland haar grondgebied vrijwel verdubbeld tijdens de twee Balkanoorlogen tegen Turkije (1912) en Bulgarije (1913).

Constantijn was getrouwd met de zus van de Duitse keizer. Zijn besluit om neutraal te blijven, was in het voordeel van Duitsland en Oostenrijk.

Venizelos was het met dat besluit niet eens. Hij wilde zich aansluiten bij de geallieerden in de hoop op gebiedsuitbreiding voor Griekenland in Klein-Azië (Turkije in Azië) waar reeds vele jaren Grieken woonden.

Dit conflict tussen Constantijn I en Venizelos verdeelde het land in twee kampen: de Royalisten en de Venizelisten.

Eind 1914

Venizelos stelt voor om twee bataljons en de hele Griekse vloot te laten deelnemen aan de geallieerde landing bij Gallipoli (kust van Turkije). Dit idee krijgt steun van Engeland en Frankrijk. Ook Rusland gaat akkoord maar staat erop dat er geen Griekse troepen Constantinopel zullen binnentrekken in geval van een overwinning op de Turken.

Februari 1915

Constantijn aarzelt. Hij vraagt de mening van zijn militaire adviseurs. Deze beschouwen de landing bij Gallipoli als kansloos en zij adviseren een aanval in Oost-Thracië (Europees Turkije) via de landgrens tussen Griekenland en Turkije. Op grond van dit advies geeft Constantijn geen toestemming om Griekse troepen in te zetten bij Gallipoli. Venizelos treedt af.

September 1915

Na een grote verkiezingsoverwinning vormt Venizelos een nieuwe regering. Wanneer ook Bulgarije zich in de oorlog tegen de geallieerden mengt, geeft Venizelos opdracht voor een algemene mobilisatie van het Griekse leger. Hij maakt duidelijk dat dit niet alleen tegen Bulgarije is gericht, maar ook tegen Duitsland en Oostenrijk. Koning Constantijn geeft hiervoor geen toestemming en Venizelos ziet zich gedwongen om voor de tweede keer af te treden.

November 1915

Wanneer Servië bezwijkt onder de aanvallen van Oostenrijk en Duitsland en de geallieerde landing bij Gallipoli in een ramp eindigt, beseffen de geallieerden dat de Balkan in 'verkeerde' handen dreigt te vallen.

Om dit te voorkomen, wordt besloten om de Griekse neutraliteit te negeren. Franse en Britse troepen landen in de haven van het Griekse Saloniki om een nieuw front te gaan vormen in de noordelijke Griekse provincie Macedonië.

December 1915

Britse en Franse troepen maken een nieuwe inbreuk op de Griekse neutraliteit: ze bezetten het Griekse eiland Corfu. Ze gebruiken het eiland voor de evacuatie van terugtrekkende Servische troepen.

Ondanks dergelijke provocaties blijft Constantijn zich afzijdig opstellen. Venizelos besluit om niet deel te nemen aan de komende verkiezingen.

De situatie voor Griekenland wordt steeds kritieker: Duitse en Bulgaarse troepen passeren de grenzen in Oost-Macedonië en dringen aan om afstand te doen van enkele forten en Griekse steden.

De nieuwe Griekse regering staat met de rug tegen de muur. Als ze neutraal wil blijven, kan ze het 'verzoek' niet weigeren. Men heeft immers ook al de geallieerde landing op Corfu en in Saloniki geaccepteerd.

Uiteindelijk krijgen de Bulgaren het grootste fort en drie belangrijke Griekse steden. De hele Griekse terreinwinst uit de tweede Balkanoorlog komt hierdoor (weer) in handen van Bulgarije.

De geallieerden zijn woedend. Ze eisen onmiddellijke actie van het Griekse leger en parlement en ze dreigen Griekenland met een blokkade te isoleren.

Situatie in juni 1916

Hoe is de positie van Venizelos en van koning Constantijn I ?

De belangrijkste inbreng van Venizelos was realisme. Hij had de ambities van Bulgarije voorzien en hij had vertrouwen in de superioriteit van de Britse marine. Daarom drong hij aan op aansluiting bij de geallieerden.

Hij was tegen neutraliteit omdat - in geval van een overwinning van de geallieerden - Servië het Griekse Saloniki zou krijgen als beloning voor deelname aan de oorlog.

En, in geval van een Duits-Bulgaarse overwinning, zou Oost-Macedonië vrijwel zeker in handen vallen van de Bulgaren, terwijl Turkije een paar belangrijke Aegeïsche eilanden zou krijgen. Venizelos' had daarom geen enkele twijfel: Griekenland moest vechten tegen elke prijs!

En koning Constantijn?

Die geloofde dat als Griekenland neutraal zou blijven, al het vooroorlogse grondgebied intact zou blijven.

Hij vergiste zich, want het was duidelijk dat aan Bulgarije en Turkije nieuw grondgebied was toegezegd om hen over te halen zich bij Duitsland en Oostenrijk aan te sluiten.

In juli 1916 richten Griekse legerofficieren in Saloniki de beweging 'Nationale Verdediging' op met het doel om Oost-Macedonië te verdedigen.

Najaar 1916

Venizelos sluit zich aan bij de 'Nationale Verdediging' nadat hij ruim 20.000 man heeft gerekruteerd van de Aegeïsche eilanden en Kreta (z'n geboorteplaats). Zijn volgende stap is de vorming van een nieuwe revolutionaire regering onder zijn leiding.

De geallieerden steunen de 'rebellen' openlijk en zij bieden fondsen en militair materieel aan.

Winter 1916-1917

Athene wordt door de Fransen belegerd. Constantijn ziet zich gedwongen om zijn leger, dat tegen Venizelos is opgetrokken, terug te trekken.

Onder Franse druk verklaart Constantijn dat hij vrijwilligers zal aanmoedigen zich bij de Griekse 'rebellen' in Saloniki aan te sluiten.

De Fransen eisen verder dat Grieks militair materieel voor de geallieerde strijd zal worden afgestaan. In ruil vraagt Constantijn om een garantie dat de Griekse grenzen en neutraliteit zullen worden gerespecteerd. De Fransen weigeren.

Mei 1917

Koning Constantijn I treedt af.

Zijn zoon Alexander wordt koning van Griekenland. Alexander stemt erin toe om met de geallieerden samen te werken.

In juni 1917 keert Venizelos zegevierend terug in Athene. Hij vormt een nieuwe Griekse regering waarna Griekenland zich officieel voegt bij de geallieerden in hun strijd tegen Duitsland, Oostenrijk-Hongarije, Turkije en Bulgarije.

Het Griekse aandeel aan de overwinning was groot: aan het eind van de oorlog in 1918 hebben 250.000 Grieken gevochten aan de zijde van de geallieerden. Maar . . . het beloofde nieuwe (Griekse) land in Turkije liet nog even op zich wachten.

De bezetting van Constantinopel (= Istanboel)

Aan boord van 'H.M.S. Agamemnon' tekenen de Geallieerden en Turkije een wapenstilstand op 30 oktober 1918. Twee weken later bezetten de Britse, Franse en Italiaanse mariniers de stad Constantinopel.

In februari 1919 volgen de hoofdtroepen van de geallieerden. Als deel van deze strijdkrachten, kiezen Griekse oorlogsschepen positie in de Bosporus terwijl in Constantinopel een Griekse militaire delegatie wordt gestationeerd.

In eerste instantie werd via deze Griekse compagnie alleen militaire post naar het Griekse thuisland verzonden. Later werd ook civiele post met bestemming Griekentand in ontvangst genomen. Voor de frankering van deze civiele post werden gewone Griekse frankeerzegels gebruikt.

Tot nu toe was het de vraag of deze Griekse zegels in Constantinopel ook zijn gebruikt door firma's d(e) hun postzegels in de regel hebben voorzien van een firmaperforatie. Deze vraag kan thans bevestigend worden beantwoord!

Onderstaande afbeelding toont zo'n gewone Griekse frankeerzegel met de perfin 'CL' (monogram) van de Franse bank Crédit Lyonnais in de toenmalige Turkse hoofdstad Constantinopel.

De droom van Venizelos

De droom van Venizelos, bekend als 'Het grote idee', was de uitbreiding van Griekenland in Klein-Azië (waar een sterke Griekse minderheid floreerde) en in heel Europees Turkije tot aan de Zwarte Zee.

Venizelos wendde al z'n diplomatieke kwaliteiten aan om dit 'Griekenland van de twee continenten' te realiseren. Zijn droom leek waarheid te worden toen de geallieerden ermee instemden dat Griekenland het beheer zou gaan voeren over de grote Turkse kustprovincie Smyrna in Klein-Azië.

Op 2 mei 1919 landden de eerste Griekse troepen in Smyrna. Deze landing vormt de start van de zogenoemde Klein-Azië-campagne die drie jaar zou duren.

Na een gering verzet van de Turken wordt Smyrna door het Griekse leger bezet. In die dagen is Smyrna (nu: Izmir) een stad van ruim een miljoen inwoners, waarvan bijna een half miljoen Grieken.

Het bleef echter niet bij de bezetting van Smyrna alleen.

Met de bedoeling om heel Klein-Azië te "bevrijden", wordt nu een invasie landinwaarts georganiseerd. Het door de oorlog uitgeputte Turkse rijk moet voor de Grieken een gemakkelijke prooi hebben geleden. Dat was echter niet het geval.

De opkomst van de Turkse Republiek

In 1908 had zich een jonge Turkse beweging gevormd die zich verzette tegen de absolute en dictatoriale macht van de Ottomaanse Sultan. Deze beweging wilde Turkije hervormen tot een moderne 'Westerse' macht.

Eén van haar leden was een opmerkelijke jonge generaal, Mustafa Kemal (de latere Atatürk), die heilig geloofde in een moderne regering voor Turkije. De Griekse invasie was juist wat hij nodig had om de nodige publieke steun te krijgen.

Door de invasie van het Griekse leger sloten steeds meer Turkse vrijwilligers zich aan bij Mustafa Kemal. Bovendien slaagde deze erin om de (geheime) steun te krijgen van de Europese machten, die de Griekse expansie slechts binnen bepaalde grenzen wilden toestaan.

1922: het einde van een droom

In 1922 heeft het Griekse leger de hete woestijn van Klein-Azië overgestoken. Wanneer de rivier 'Sakarya' is bereikt, is Ankara dichtbij.

Maar dan is daar ook het revolutionaire leger van Mustafa Kemal. En de uitgeputte Grieken worden volledig verslagen.

De terugtocht van het Griekse leger is niet minder dan een vlucht. Reeds op 9 september 1922 arriveren de Turken in Smyrna. Het Griekse leger is dan al gevlucht en het Griekse deel van Smyrna wordt volledig verwoest. Duizenden Grieken verliezen daarbij het leven.

Mustafa Kemal is een nationale held. Het Sultanaat wordt afgeschaft en Turkije wordt een republiek.

Het verdrag van Lausanne

De mislukte Griekse invasie en de revolutie in Turkije leidden uiteindelijk tot een verdrag tussen Turkije en de geallieerden: het verdrag van Lausanne van juli 1923.

Dit verdrag bepaalde niet alleen de nieuwe grenzen van het Turkse rijk. Het leidde tevens tot de grootste volksverhuizing uit de twintigste eeuw!

Ruim een miljoen Grieken verlieten Turkije en ruim 400.000 Turken verlieten Griekenland. Vele Grieken verruilden een comfortabel leven in Turkije voor een armoedig bestaan in Griekse sloppenwijken.

In de Griekse geschiedenis wordt aan deze periode herinnerd met de uitdrukking "De grote catastrofe".

Terug naar de perfin

Tijdens de Griekse bezetting van Smyrna, van mei 1919 tot september 1922, was Smyrna een deel van Griekenland. In eerste instantie - vanaf 15 mei 1919 - als bezet Turks gebied, maar later - vanaf het verdrag van Sevres op 10 augustus 1920 - was Smyrna ook officieel een deel van het "Griekenland der twee continenten".

Voor frankering van de post in Smyrna werden gedurende die gehele periode gewone Griekse frankeerzegels gebruikt.

Lange tijd vroeg ik me af of deze in Smyrna gebruikte Griekse zegels ook met een firmaperforatie voorkwamen. Ik achtte die kans reëel omdat in Turkse zegels en in Oostenrijkse Levantzegels van vóór de eerste wereldoorlog een perfin van een Griekse firma in Smyrna bekend is.

Dit is de perfin 'G.S.' van Geo Stameny.

Onderstaande afbeelding laat zien dat Geo Stameny ook Griekse zegels van een firmaperforatie heeft voorzien.

Tot zover dit artikel over twee bijzondere Griekse perfins. Zij vormen een filatelistische herinnering aan een bewogen periode in de geschiedenis van Griekenland en Turkije.

En het is met name de firmaperforatie in de zegels, die deze periode in herinnering roept. Vooral nu een duidelijk poststempel op de zegels ontbreekt. Een duidelijk bewijs van de toegevoegde waarde die perfins voor de postgeschiedenis kunnen hebben.